

Marek REWIZORSKI

Uniwersytet Gdański

ORCID: 0000-0001-8075-8388

Od Waszyngtonu do Osaki. Zagadnienie cyfryzacji w agendzie Grupy Dwudziestu

Streszczenie: Głównym celem niniejszego artykułu jest empiryczna analiza znaczenia problematyki cyfryzacji w agendzie Grupy Dwudziestu (G20). Punktem wyjścia jest oparta na ilościowej i jakościowej analizie treści dokumentów i rozmowach z ekspertami obserwacja, zgodnie z którą problematyka ta – początkowo towarzysząca zagadnieniom gospodarczym i traktowana marginalnie przez G20 – zyskała na znaczeniu podczas prezydentury w Grupie sprawowanej przez Chiny (2016) i Niemcy (2017). Emancypując się spod kurateli ekonomii cyfryzacja stała się w latach 2016–2019 priorytetem w międzynarodowej przestrzeni deliberacyjnej i podstawą promowanej przez G20 wizji „świata połączonego”, opartego na przyjęciu szerokiego podejścia do przeobrażeń w cyberprzestrzeni i pozwalającego na powiązanie zagadnień ekonomicznych i finansowych z polityką rozwojową, bezpieczeństwem oraz ochroną praw obywatelskich.

Słowa kluczowe: globalne zarządzanie, G20, cyfryzacja, deliberacja, gospodarka cyfrowa

Wprowadzenie

Wdyskursie naukowym poświęconym globalnemu zarządzaniu szczególną rolę zajmuje Grupa Dwudziestu (G20). Struktura ta powstała w 1999 roku, początkowo przyjmując formę spotkań ministrów finansów i szefów banków centralnych. W 2008 roku, po szczycie w Waszyngtonie, G20 zaczęła działać także na poziomie przywódców państw. Wyniesienie tej struktury na najwyższy poziom reprezentacji wpłynęło na jej percepcję we wczesnym okresie funkcjonowania jako ośrodka koordynacji polityki gospodarczej i finansowej oraz istotnego forum globalnego zarządzania. G20 wyparła przy tym z zajmowanej pozycji Grupę Siedmiu (G7) i zajęła pozycję globalnego komitetu sterującego w zakresie globalnego zarządzania gospodarczego (Martin, 2013). Wzrost znaczenia G20 zbiegł się w czasie z nasilaniem się regionalnych i globalnych kryzysów negatywnie wpływających na globalne przepływy towarów, usług, osób, kapitału i wiedzy. Wyzwania współczesności takie jak zmiany klimatu, rosnące nierówności, protekcjonizm, izolacjonizm, populizm, napięcia geopolityczne, a także rozprzestrzenianie się wirusa SARS-CoV-2, stały się zarzewiem dyskusji na temat zasadności podtrzymywania istnienia G20 jako międzyrządowego klubu deliberacji mającego zapewnić inkluzywny wzrost gospodarczy i promować stabilność finansową. Badacze oceniający efektywność Grupy podzielili się na cztery obozy. Pierwszy, zdecydowanie najbardziej krytyczny wobec G20, uznał to forum za anachroniczną i pozbawioną legitymizacji formułę współpracy, która nie jest w stanie przeciwstawić się trendom deglobalizacyjnym uwidoczniającym się w polityce wewnętrznej wielu państw (Åslund, 2009; Gilman, 2018, s. 7–15). Przedstawiciele

drugiego obozu, nie negując zasadności istnienia Grupy, zaznaczyli, że użyteczność G20 jest ograniczona. W szczególności wskazali na mało znaczące rezultaty działań, krótkotrwałe efekty przyjmowanych zobowiązań (np. w zakresie polityki makroekonomicznej czy reformy międzynarodowych instytucji finansowych), wreszcie na niesformalizowany charakter Grupy, który nie pozwala jej osiągać rezultatów właściwych organizacjom międzyrządowym (Pisani-Ferry, 2019). Przedstawiciele trzeciego obozu uznali G20 za jedną z najważniejszych struktur globalnego zarządzania, w szczególności za mechanizm wzmacniający G7 i inne instytucje międzynarodowe oraz przestrzeń współpracy państw mających odmienne potencjały i interesy. Jako przykłady wskazali m.in. na pragmatyczną współpracę G20 i OECD w zakresie regulacji podatkowych (Rewizorski, 2016; Motala, 2020) oraz doświadczenie Grupy w zbliżaniu do siebie państw zasadniczo różniących się odnośnie do percepcji globalnych zagrożeń, takich jak np. pandemia COVID-19 (Nye Jr., 2020). Ostatni z obozów przyciągnął zwolenników uznania G20 za forum innowacyjne, dokonujące stopniowej aktualizacji własnej agendy. Wskazywali oni, że początkowo zagadnienia rozpatrywane przez Grupę skupiały się na pełnieniu przez to forum funkcji antykrzysowej zapory ogniowej i mechanizmu wczesnego reagowania na kryzys finansowy 2008+. Zdaniem tej grupy badaczy, po upływie ponad dekady od zainicjowania działalności tematyka prac G20 została rozszerzona przede wszystkim na szereg obszarów kluczowych z punktu widzenia realizacji Agendy 2030. Znaney problematyki globalnego zarządzania – John Kirton i Ella Kokotsis – zwrócili w szczególności uwagę na problematykę globalnego zarządzania ekologicznego i zmian klimatycznych (Kirton, Kokotsis, 2015). Jednakże, począwszy od 2010 roku, kiedy to agenda G20 zaczęła ulegać poszerzaniu i pogłębianiu, takich obszarów można naliczyć więcej. W szczególności należy do nich zatrudnienie, turystyka, rolnictwo, polityka rozwojowa, handel, polityka energetyczna, zdrowie.

Niniejszy artykuł, którego celem jest empiryczna analiza znaczenia problematyki cyfryzacji w agendzie Grupy Dwudziestu, wpisuje się w linię argumentacyjną podtrzymaną przez ostatni z wymienionych obozów. Punktem wyjścia jest oparta na ilościowej i jakościowej analizie treści dokumentów i rozmowach z ekspertami obserwacja, zgodnie z którą cyfryzacja – początkowo towarzysząca zagadnieniem gospodarczym i traktowana marginalnie przez G20 – zyskała na znaczeniu podczas prezydentury w Grupie sprawowanej przez Chiny (2016) i Niemcy (2017). Emancypując się spod kurateli ekonomii cyfryzacja stała się nie tylko priorytetem w przestrzeni deliberacyjnej Grupy ale także podstawą promowanej przez G20 wizji „świata połączonego”, opartego na przyjęciu szerokiego podejścia do przeobrażeń w cyberprzestrzeni i pozwalającego na powiązanie zagadnień ekonomicznych i finansowych z polityką rozwojową, bezpieczeństwem oraz ochroną praw obywatelskich.

Artykuł został podzielony na trzy części. W pierwszej skupiono uwagę na cyfryzacji jako wyzwaniu cywilizacyjnym. Drugą część poświęcono odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób Grupa Dwudziestu zareagowała na wyzwanie cyfryzacyjne w latach 2008–2015, tj. w okresie, w którym wspomniana problematyka stopniowo zyskiwała na znaczeniu w agendzie Grupy. W ostatniej części artykułu zanalizowano „cyfryzacyjny zwrot” w programie G20 (2016–2017) oraz podjęto się próby analizy przesłedzenia debaty nad cyfryzacją uznaną w latach 2016–2019 za priorytet i podstawę

promowanej przez G20 wizji „świata połączonego”. W podsumowaniu przedstawiono wnioski płynące z przeprowadzonej analizy oraz wskazano na problematykę skłaniającą do dalszej refleksji.

Cyfryzacja jako wyzwanie cywilizacyjne

Cyfryzację oznaczającą zastosowanie technologii cyfrowych w poszczególnych procesach gospodarczych, społecznych i politycznych oraz transformację cyfrową wyrażającą się głębokimi, wielopoziomowymi przewartościowaniami funkcjonowania rynku jako struktury, jego podmiotów oraz mechanizmów, można uznać za *signum specificum* czwartej rewolucji przemysłowej (Śledziwska, Włoch, 2020, s. 67). W odróżnieniu od trzech poprzednich wielkich przeobrażeń społeczno-politycznych i gospodarczych związanych z upowszechnieniem się technologii współczesną, czwartą odsłonę transformacji technologicznej zainicjowano na przełomie XX i XXI wieku¹. W opinii niemieckiego inżyniera i ekonomisty Klausa Schwaba, rewolucja cyfrowa wiąże się z dyfuzją szerokopasmowego internetu, mobilnym dostępem do sieci, postępami sztucznej inteligencji, robotyki, internetu rzeczy, nanotechnologii, biotechnologii, technologii blockchain, druku 3D i kwantowego przetwarzania informacji (Schwab, 2016, s. 11, 21–24). W odróżnieniu od poprzedzających ją rewolucji, współczesne przeobrażenia cyfrowe charakteryzuje niespotykane wcześniej tempo zachodzenia zmian wynikające ze zwiększającej się współzależności i złożoności świata, a także innowacji technologicznych, jak również niezwykle szeroki zakres przemian społeczno-gospodarczych prowadzących nie tylko do pytań co i jak ulega zmianie, ale także kim stajemy się w wyniku zmian technologicznych. Transformacja całych systemów, bez względu na to czy są to grupy społeczne, przedsiębiorstwa, sektory przemysłu czy nawet gospodarki narodowe, prowadzi także do pytań o oddziaływanie (wpływ) rewolucji cyfrowej na większe całości a także o wypracowanie modelu współżycia społeczeństwa i technologii, w którym to pierwsze nie byłoby zmuszone do biernego trwania w objęciach cyfryzacji i godzenia się na pogłębianie asymetrii rozwojowych (takich jak np. luka cyfrowa), zaś technologia nie byłaby postrzegana jako zewnętrzna, niepodlegająca kontroli i głęboko dehumanizująca siła dezorganizująca tradycyjne zasady społeczne.

Wyzwania związane z postępowaniem czwartej rewolucji przemysłowej, w tym zwłaszcza nabrzmiewający problem ukształtowania relacji między technologią a społeczeństwem są echem dyskusji zapoczątkowanej w latach 70. ubiegłego wieku przez amerykańskiego socjologa Daniela Bella (Bell, 1976). Badacz ten, uznawany za pioniera

¹ Należy pamiętać, że wszelkie „rewolucje technologiczne” mają charakter umowny, niemniej dostrzegalne są podobieństwa między badaczami próbującymi dokonać ich oglądu. Amerykański socjolog Daniel Bell doszukiwał się źródeł kolejnych rewolucji w wynalezieniu maszyny parowej, elektryczności, automatyzacji i komputeryzacji. Podobnie niemiecki inżynier i ekonomista Klaus Schwab powiązał pierwszą rewolucję technologiczną (1760–1840) z budową linii kolejowych i wynalazkiem silnika parowego, drugą (przełom XIX i XX w.) z elektrycznością i linią produkcyjną, które pozwoliły na umasowienie produkcji, zaś źródeł trzeciej (od lat 60. ubiegłego wieku), upatrywał w komputeryzacji wyznaczonej przez wynalezienie półprzewodników, komputerów typu *mainframe*, komputerów osobistych (lata 1970–1980) i internetu (lata 90.) (por. Bell, 1989, s. 164–176; Waters, 1995; Schwab, 2016).

ra badań nad społeczeństwem postindustrialnym (informacyjnym), prowadzonych od lat 60. do późnych lat 90. ubiegłego wieku, skupił się na analizie struktury społecznej jako układu triadycznego. Jego wierzchołkami były: 1) postindustrialna (informacyjna) siła robocza (tzw. profesjonaliści informacji); 2) przepływy informacji, które w społeczeństwie postindustrialnym pełniły podobną rolę, co praca i kapitał w społeczeństwie przemysłowym; 3) trzecia rewolucja technologiczna oparta na szeregu innowacji (elektronice, miniaturyzacji, tworzeniu specjalistycznego oprogramowania) (Duff, 1998, s. 373–393). Dla Bella, postrzegającego społeczeństwo amerykańskie lat sześćdziesiątych XX wieku jako wspólnotę przechodzącą od fazy przemysłowej do fazy poprzemysłowej, koncepcja społeczeństwa postindustrialnego oznaczała radykalnie zerwanie z przeszłością. Już w 1980 roku amerykański socjolog wskazał na zespół zasad społeczeństwa informacyjnego, do których zaliczył: 1) przejście od produkcji dóbr materialnych do usług; 2) kodyfikację wiedzy teoretycznej; 3) powstanie nowej technologii intelektualnej wspierającej podejmowanie decyzji (Bell, 1980, s. 500–549). Niemal dwie dekady później (1999 r.) w przedmowie do dzieła z 1976 roku, w którym prognozował nastanie ery społeczeństwa informatycznego, nie tylko podtrzymał wcześniejsze założenia, ale też rozwinął je, wskazując na siedem głębokich przemian charakteryzujących postindustrialne społeczeństwo amerykańskie. Zdaniem Bella wyrażały się one: 1) przechodzeniem od produkcji do świadczenia usług; 2) przechodzeniem od zawodów o niskich/średnich kwalifikacjach do zawodów wymagających wyspecjalizowanej wiedzy; 3) zyskiwaniu na znaczeniu szkół wyższych kształcących profesjonalistów informacji i przewagi edukacji wysokiej jakości nad tradycyjną formą dziedziczenia statusu społecznego (np. tradycje i więzy rodzinne, przechodzenie interesu „z ojca na syna” itd.); 4) wzrostem roli kapitału ludzkiego i sieci społecznych względem kapitału finansowego akumulowanego w pieniądzu lub nieruchomościach w stabilizowaniu społeczeństwa; 5) rozwojem technologii informacyjnej (opartej na matematyce i lingwistyce) wykorzystującej algorytmy w podejmowaniu decyzji oraz specjalistyczne oprogramowanie pozwalające na tworzenie złożonych modeli i symulacji; 6) przejściem z industrialnej infrastruktury transportowej do postindustrialnej infrastruktury komunikacyjnej; 7) przechodzeniem od teorii wartości opartej na pracy do teorii wartości opartej na wiedzy jako źródle innowacji (Bell, 1999, s. ix–xvii).

Odwołanie się do społeczeństwa postindustrialnego jako metafory, która przynajmniej częściowo wyjaśnia współczesną rzeczywistość i skupia się na relacjach społeczeństwa i technologii zyskuje na wartości w dobie rewolucji cyfrowej. Jednakże wbrew przewidywaniom Bella zakładającego, że technologia informacyjna jest autonomiczna, neutralna i przyjazna człowiekowi, w rzeczywistości stanowi ona raczej pole konfliktów, a samo założenie o jej neutralności ma charakter idealizujący (Dobrowolski, 2005, s. 101).

Rozwój współczesnej technologii jak również będąca jej rdzeniem cyfryzacja, stanowią wyzwanie wykraczające poza poziom państwowy. Na transformacyjny charakter nowej technologii wpływającej na globalne łańcuchy wartości oraz zatrudnienie wskazał m.in. Richard Baldwin. Zwrócił on uwagę na transformacyjną rolę sektora ICT (ang. *information and communication technologies*) odnośnie do rewolucyjnych zmian w zakresie globalnych łańcuchów wartości, które nastąpiły pod koniec lat 90. ubiegłego wieku (Baldwin, 2016). Oznaczały nową fazę globalizacji gospodarczej, jej akcelerację (zwa-

ną przez Baldwina „drugim rozdzieleniem”, ang. *second unbundling*), możliwą dzięki zmniejszeniu się kosztów transferu wiedzy z bogatych gospodarek G7 do państw rozwijających, a także intensywnemu rozwojowi technologii komunikacyjnych pozwalających na zdalną koordynację nawet najbardziej złożonej działalności. Wspomniana rewolucja w zakresie łańcuchów tworzenia wartości dla nabywców wyrażała się odejściem od gospodarki *onshore* w kierunku *offshore*, a zatem zmianą podejścia do procesów produkcyjnych i przemysłowej konkurencyjności, którą zaczęto postrzegać raczej przez pryzmat funkcjonowania międzynarodowych sieci produkcyjnych niż ograniczeń geoeconomicznych. *Offshoring* pracy i kapitału do państw rozwijających się dysponujących znacznymi zasobami siły roboczej pozwolił niektórym z nich korzystać z dobrodziejstw globalizacji choć równocześnie przepływ technologii i wiedzy ujawnił gwałtowny i częściowo niszczyielski charakter tego procesu. Drugie rozdzielenie wiązało się bowiem z denacjonalizacją przewag komparatywnych, zyskaniem na znaczeniu usług względem towarów, zmianą układu korzystających i tracących na globalizacji w poszczególnych państwach, a także bardziej nieprzewidywalnym, nagłym i niekontrolowanym następowaniu wspomnianego procesu (ibidem, s. 142–176).

Obok rosnącej roli wspomnianego sektora ICT oraz rozwijania infrastruktury służącej ultraszybkiej wymianie danych, szczególną rolę w dobie transformacji cyfrowej zaczęła pełnić tzw. gospodarka cyfrowa (ang. *digital economy*) (Dahlman, Mealy, Wermelinger, 2016). Stanowiąc globalną sieć działań gospodarczych opartą na technologiach cyfrowych, obrotie dobrami niematerialnymi, oraz zwielokrotnieniu powiązań ludzi, organizacji i maszyn, umożliwioną przez internet, technologie mobilne i internet rzeczy, gospodarka cyfrowa stała się „kopalnią złota” przeciągającą uwagę korporacji, państw i organizacji międzynarodowych, a także globalnych komitetów sterujących opartych na współpracy międzyrządowej². Kontrola nad „wydobyciem” stała się jednak utrudniona ze względu na współwystępowanie rywalizujących ze sobą reżimów jedynie fragmentarycznie regulujących wirtualną przestrzeń ekonomiczną. W pewnym uproszczeniu można uznać, że z jednej strony ich projektantami stały się suwerenne państwa (lub ich zrzeszenia takie jak Unia Europejska) dążące do narzucenia zasad politycznego, technicznego i prawnego nadzorowania cyberprzestrzeni i rywalizujące ze sobą za pomocą swoistego protekcyjizmu cyfrowego rozciągającego się na sfery wykraczające poza handel (np. poprzez wymagania lokalizacyjne, wymagania transferu kodów źródłowych, ograniczenia przepływu informacji o znaczeniu strategicznym). Z drugiej strony orędownikami alternatywnego porządku rzeczy stały się potężne korporacje współtworzące czwartą odśłonę globalizacji, określane przez skrótowiec GAFAM (Google, Apple, Facebook, Amazon, and Microsoft) utworzony od nazwy pięciu amerykańskich firm technologicznych, podejmujących działania wymierzone w jakąkolwiek formę nadzoru i kontroli państw nad globalną siecią działań gospodarczych. Jak można sądzić, osią wspomnianego konfliktu między aktorami państwowymi i prywatnymi stało się odmienne rozumienie natury transformacji cyfrowej i charakteru powiązań gospodarczych, zaś gospodarka cyfrowa będąca wytworem czwartej rewolucji technologicznej

² Rozwijając tę myśl warto zauważyć, że gospodarka cyfrowa, która jeszcze na początku ubiegłej dekady była rozumiana wąsko i utożsamiana przez OECD z gospodarką internetową, w której realizuje się elektroniczny handel towarami i usługami, ma obecnie 20% udział w globalnym handlu, a według niektórych badaczy do 2025 roku udział ten może wzrosnąć do 25% (por. Manyika i in., 2016).

stała się zakładnikiem dwóch kontrastujących ze sobą wizji cyberprzestrzeni (Floridi, 2020, s. 369–378).

G20 wobec wyzwania cyfryzacyjnego w latach 2008–2015

Zachodzenie globalnej transformacji cyfrowej prowadzi do pytania, w jaki sposób Grupa Dwudziestu, jako globalny komitet sterujący, zareagowała na cyfryzację jako wyzwanie cywilizacyjne? Poszukiwanie odpowiedzi na tak zadane pytanie wymaga odejścia od preskryptywnego ujmowania aktywności G20 na polu cyfryzacji (tj. deskrypcji tego, jak według uczestników tego forum cyfryzacja powinna być określana, regulowana i wykorzystywana) i skupienia się w analizie wewnętrznych i zewnętrznych zmiennych wpływających na podejście G20 do przedmiotowego zagadnienia.

Do zmiennych wewnętrznych z pewnością można zaliczyć model zarządzania G20, przejawiający się w kilku wymiarach. Zaliczamy do nich: 1) deliberację; 2) wyznaczanie kierunków działania; 3) podejmowanie decyzji i 4) rozwijanie globalnego zarządzania (Kirton, 2013, s. 36–39). Pierwszy z wymiarów skoncentrowany jest na rozpatrywaniu kwestii pojawiających się w agendzie, a następnie szczegółowej ich regulacji w deklaracjach i komunikatach wydawanych na koniec szczytów Grupy. Drugi ze wspomnianych wymiarów opiera się na akceptacji przez uczestników G20 zasad, norm i wartości, które w deklaracjach końcowych, oświadczeniach i komunikatach przybierają postać wspólnie przyjmowanych zaleceń oraz zobowiązań. Wyznaczanie kierunków działania wymaga przy tym znalezienia konsensusu. Jego osiągnięcie odnośnie do głównych dyskutowanych kwestii wpływa na poziom wiarygodności Grupy, zarówno dla jej uczestników, jak i podmiotów spoza jej grona. Trzecim wymiarem zarządzania G20 jest podejmowanie decyzji. Zasadnicze znaczenie ma tu zapewnienie wiarygodnych, zrozumiałe sformułowanych, precyzyjnych zobowiązań kolektywnych, kierowanych także do aktorów znajdujących się poza Grupą. Ostatnim wymiarem *G20 Governance* jest rozwijanie globalnego zarządzania. Zachodzi ono dzięki tworzeniu, rozwijaniu i ewolucji G20 jako rodzaju instytucji międzynarodowej, ale także rozbudowywaniu instytucji, z którymi grupa współpracuje. G20 stanowi globalny ośrodek rozstrzygania najważniejszych spraw o charakterze gospodarczym i finansowym, wykorzystujący organizacje i fora międzynarodowe znajdujące się w jej sieci (np. OECD, WTO, Bank Światowy, G7) w charakterze wspólnot epistemicznych transferujących do G20 wiedzę, doświadczenie i kompetencje w zamian za zwiększenie ich wiarygodności i znaczenia systemowego.

Wskazując na organizacje pełniące zasadniczą rolę w kształtowaniu cyfrowej agendy G20 w szczególności należy podkreślić rolę OECD, traktowanej jako organizację ekspercką, a także źródło wytycznych, rekomendacji i programów działania dla Grupy. Jak można sądzić, oddziaływanie OECD w obszarze cyfryzacji jest wypadkową: 1) poparcia dla jej działań o charakterze regulacyjno-technicznym wyrażanego przez państwa systemowo istotne pod względem politycznym i gospodarczym³; 2) zero-

³ Wytyczne i rekomendacje przygotowywane przez OECD nie mają charakteru wiążącego pod względem prawnym, a ich implementacja do porządków prawnych państw członkowskich, podobnie jak poddanie się jej ocenie, opiera się na zasadzie dobrowolności. Jednakże członkowie OECD na czele z USA oraz UE kierują się wskazaniem, które są dla nich korzystne ze względu na stworzenie możli-

kiego zakresu przedmiotowego działania i kompleksowego podejścia do cyfryzacji obejmującego m.in. zagadnienia regulacji podatkowej gospodarki cyfrowej, transgranicznej aktywności korporacji zajmujących się obrotem dobrami zdematerializowanymi, przygotowywania rekomendacji w zakresie przesyłania danych, opracowywania wytycznych w zakresie bezpieczeństwa infrastruktury sieciowej, a także rekomendacji sektorowych (np. w zakresie koordynacji współpracy wewnątrz- i międzypaństwowej na temat zdrowia publicznego oraz zastosowań sztucznej inteligencji) (por. OECD, 2013; OECD, 2019a; OECD, 2019b; OECD, 2020); 3) specjalizacji Organizacji i jej doświadczenia w zakresie regulacji poświęconych gospodarce cyfrowej zbieranego od 1980 roku, kiedy to przyjęto Wytyczne regulujące ochronę prywatności i transgraniczne przepływy danych osobowych (ang. *Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data*) (OECD, 1980), uznawane za pierwszy dokument regulujący wspomniany obszar i wytyczający kierunek prac, którym OECD podążała w kolejnych latach⁴.

Osiągnięciu celów G20, a przez to rozwijaniu globalnego zarządzania, służy także konstrukcja procedur działania Grupy. Te ostatnie są ukształtowane hierarchicznie. Pomimo nieformalnego charakteru, deliberację w G20 podzielono między liderów, którzy delegują pracę i skupiają się na zmieniającej się corocznie agendzie, oraz pozostałe formaty deliberacyjne. Szczególnie ważną rolę w sieci G20 pełnią grupy robocze i aktorzy społeczni. Grupy robocze pełnią zasadniczą rolę przy opracowaniu zobowiązań w określonych obszarach tematycznych. Kontakty w ramach grup stanowią okazję do nawiązania i rozwijania współpracy przez urzędników średniego szczebla odpowiadających sobie ministerstw z państw Grupy Dwudziestu. Oprócz grup roboczych ważną rolę w sieci G20 pełnią aktorzy społeczni, określani mianem „grup zaangażowanych”. Ich uczestnicy rekrutują się spośród organizacji społeczeństwa obywatelskiego i biznesu. Zgodnie z przyjętą praktyką, każda prezydencja w G20 desygnuje określone organizacje, które nadają ton pracom w danym obszarze. Przy realizacji zadań aktorzy społeczni blisko współpracują z grupami roboczymi oraz szerpami (przedstawicielami szefów państw w G20).

Z kolei do grupy zewnętrznych zmiennych wpływających na wypracowanie w G20 kierunku działań mających na celu „okiełznanie cyfryzacji” (ang. *harnessing digitalization*) można zaliczyć: 1) instrumentalizację wybranych obszarów agendy G20 przez siły polityczne w państwach sprawujących prezydencje, dążące do zdyskontowania nie tylko politycznych, ale także gospodarczych i społecznych korzyści biorących się z organizacji szczytów; 2) presję powodowaną przez globalne szoki, kryzysy i sytuacje nadzwyczajne, grożące zmianą układu sił i interesów w stosunkach międzynarodowych w przypadku niezaspokojenia pojawiających się czasowo potrzeb.

Jak można sądzić, oddziaływanie zmiennych wewnętrznych i zewnętrznych na kształt agendy cyfryzacyjnej G20 stopniowo przekładało się na wzrost znaczenia tej tematyki w deliberacji G20. Niemniej w latach 2008–2015 przywódcy państw Grupy nie

wości wzrostu ich oddziaływania na partnerów gospodarczych za pomocą mechanizmów rynkowych oraz porozumień, w które włączane są także instytucje międzynarodowe.

⁴ Już w 1985 roku OECD wydała Deklarację o transgranicznym przepływie danych, w 2007 roku przygotowała Rekomendację w zakresie współpracy transgranicznej w egzekwowaniu przepisów chroniących prywatność, a w 2013 zaktualizowała wytyczne z 1980 r. (por. OECD, 1985; OECD, 2007).

uznawali cyfryzacji za priorytet. Wspomniane zagadnienie traktowali wąsko, koncentrując się przy tym na problematyce gospodarki cyfrowej (por. tab. 1).

Tabela 1

Odniesienia do gospodarki cyfrowej w dokumentach przyjmowanych na szczytach przywódców państw G20 w latach 2008–2015*

Miejsce szczytu/lata	Liczba słów odnoszonych do gospodarki cyfrowej	Liczba akapitów z odniesieniami do gospodarki cyfrowej	Liczba dokumentów
Waszyngton 2008	33	1	1
Londyn 2009	0	0	0
Pittsburgh 2009	26	1	1
Toronto 2010	38	2	2
Seul 2010	0	0	0
Cannes 2011	75	2	2
Los Cabos 2012	48	1	1
Petersburg 2013	218	4	2
Brisbane 2014	0	0	0
Antalya 2015	264	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konkluzji przyjmowanych przez przywódców państw G20, zebranych na stronie G20 Research Group, <http://www.g20.utoronto.ca/summits/index.html>, 10.06.2022.

W latach 2008–2012 problematykę cyfryzacji w wymiarze deliberacyjnym G20 potraktowano marginalnie. Świadczy o tym brak jakichkolwiek odniesień do wyzwań cyfryzacyjnych w konkluzjach ze spotkań przywódców państw w Londynie (2009), Seulu (2010) i w Brisbane (2014) oraz stosunkowo nieliczne wzmianki poświęcone przedmiotowemu zagadnieniu w dokumentach przyjętych na pozostałych szczytach. Koncentrowano się na gospodarce cyfrowej, chociaż to pojęcie pojawiło się po raz pierwszy w deklaracjach ze szczytu liderów G20 dopiero w 2013 r. (G20, 2013a). Gospodarkę cyfrową uznano wówczas za wyzwanie dla międzynarodowych zasad podatkowych w związku z obrotem dobrami zdematerializowanymi przez firmy unikające opodatkowania pomimo cyfrowej obecności w różnych gospodarkach oraz generowania przez nie zysków i uzyskiwania danych związanych ze sprzedażą towarów i świadczeniem usług (G20, 2013b). W latach 2008–2012 najczęściej posługiwano się terminami elektroniczny obrót handlowy (ang. *electronic trading*) oraz handel elektroniczny (ang. *e-trading*). Wąskie pojmowanie gospodarki cyfrowej w G20 wynikało z przemożnego wpływu wywieranego na to forum przez OECD, utożsamiające na początku ubiegłej dekady gospodarkę cyfrową z gospodarką internetu. We wczesnych opracowaniach wskazywano, iż gospodarka cyfrowa „umożliwia i realizuje handel towarami i usługami za pośrednictwem handlu elektronicznego w internecie” (Śledziwska, Włoch, 2020, s. 77).

Stopniowe poszerzanie cyfryzacyjnej agendy G20 następowało począwszy od szczytu przywódców G20 w Toronto (2010), gdzie obok e-handlu podjęto problematykę cyfrowej inkluzji finansowej (ang. *digital financial inclusion*), porzuconą jednak na kolejnym szczyście Grupy w Cannes (2011), zdominowanym przez silnie promowany przez UE koncept jednolitego rynku cyfrowego (ang. *digital single market*) (G20, 2011). Zapowiedzią przełomu w podejściu do tematyki cyfryzacji przez G20 był szczyt przywódców państw zorganizowany przez Turcję w mieście Antalya (2015). Zagadnieniom

gospodarki cyfrowej poświęcono tam znacznie więcej miejsca niż zwykle. Co więcej wspomnianą problematykę przedstawiono nie tylko jako źródło zagrożeń (co miało miejsce na wspomnianym szczycie w Petersburgu), lecz również potencjalnych korzyści płynących z globalizacji. Zwrócono przy tym uwagę na pomijane wcześniej zagadnienia bezpieczeństwa w przestrzeni cyfrowej, roli sektora ICT w osiągnięciu wzrostu gospodarczego a także tzw. luki cyfrowej (ang. *digital divide*) (G20, 2015). Po raz pierwszy też do dyskursu na temat gospodarki cyfrowej włączyły się grupy i platformy robocze G20, w szczególności Globalne Partnerstwo dla Inkluzji Finansowej (ang. *Global Partnership for Financial Inclusion*), które zostało powołane do życia podczas szczytu G20 w Seulu w celu wsparcia realizacji agendy Grupy poświęconej polityce rozwoju. Interesariusze tej platformy zobowiązali się w 2015 r. do podjęcia prac nad stworzeniem pakietu cyfrowych rozwiązań finansowych zwiększających partycypację gospodarczą kobiet.

O ile deliberacja w G20 w zakresie cyfryzacji zaczęła nabierać tempa po szczycie liderów Grupy w Petersburgu, o tyle w zakresie pozostałych wymiarów zarządzania G20 postępy trudno uznać za znaczące. W zakresie wyznaczania kierunków działania w latach 2008–2015 liderzy G20 najczęściej odnosili się do konieczności osiągnięcia konsensusu w zakresie e-handlu/gospodarki cyfrowej w celu zachowania stabilności finansowej. Na drugim miejscu podkreślali wagę rozszerzania zakresu korzyści wynikających z globalizacji. Za istotne uznali też zagadnienie związku gospodarki cyfrowej i demokracji. W ramach tej ostatniej podkreślali w konkluzjach wartość praw człowieka, wolnych wyborów, otwartości i transparentności w funkcjonowaniu władz publicznych oraz regulowaniu gospodarki cyfrowej. W zakresie trzeciego z wymiarów zarządzania G20, tj. podejmowania decyzji, Grupa wykazała się relatywnie niską efektywnością. Na szczycie w Petersburgu zobowiązano się do kontynuowania prac nad jednolitym rynkiem cyfrowym, inwestycji w sieci cyfrowe oraz zwiększania efektywności wydatkowania środków publicznych dzięki cyfryzacji (G20, 2013a). W Antalii przywódcy państw grupy zobowiązali się do podjęcia działań w celu ograniczenia luki cyfrowej.

Odnosnie do ostatniego wymiaru *G20 Governance*, tj. do rozwijania globalnego zarządzania wyrażającego się we współpracy G20 z innymi instytucjami, w tym zwłaszcza organizacjami międzynarodowymi, należy zauważyć, że Grupa wykazała aktywność poprzez „wciąganie” zewnętrznych struktur organizacyjnych w ramy tworzonej przez siebie agendy cyfryzacyjnej. W kontekście związków gospodarki cyfrowej i stabilności finansowej najczęściej odwoływano się do Rady Stabilności Finansowej (ang. *Financial Stability Board* – FSB). W zakresie wpływu gospodarki cyfrowej na rozszerzanie korzyści z globalizacji odnoszono się do OECD, natomiast przy realizacji polityki rozwojowej dostrzegano rolę Globalnego Partnerstwa dla Inkluzji Finansowej oraz Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ).

„Cyfryzacyjny zwrot” w agendzie G20

Z dotychczasowej analizy wynika, iż w latach 2008–2015 zagadnienie cyfryzacji w agendzie Grupy Dwudziestu stanowiło problematykę drugoplanową. Poważne zmiany nastąpiły w latach 2016–2017, kiedy to wspomniany obszar deliberacji zyskał na

znaczeniu, stając się dla G20 priorytetem tematycznym. Wydaje się, że wzrost uwagi poświęconej cyfryzacji przez państwa uczestniczące w Grupie był wypadkową wyzwań technologicznych i środowiskowych, a także zwiększającej się intensywności oddziaływania czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na konieczność głębokiej modyfikacji programu działania Grupy i zmiany podejścia do cyfryzacji jako problematyki znacznie wykraczającej poza ramy handlu elektronicznego⁵.

W szczególności państwa sprawujące przewodnictwo w G20 w latach 2016–2017 (Chiny i Niemcy), pomimo pozytywnej percepcji zmian technologicznych i dostrzeżenia znaczenia informacji i wiedzy w przestrzeni cyfrowej jako podstawowego czynnika produkcji, zwróciły uwagę na kompleks zagrożeń wynikających z transformacyjnej roli sektora ICT, a także wyzwań związanych z niedostateczną regulacją bezpieczeństwa cyfrowego. W pierwszym przypadku wskazano na konsekwencje rozwijania sztucznej inteligencji, big data, robotyzacji i technologii blockchain oraz internetu rzeczy jako innowacji mogących destabilizować funkcjonowanie rynków pracy, prowadzić do pogłębiania się nierówności dochodowych, a przez to zmniejszać stabilność społeczną i przyczyniać się do wzrostu popularności programów opartych na kombinacji populizmu i protekcjonizmu, na czele z promowanym przez ówczesnego prezydenta USA Donalda Trumpa programem *America First* (por. Arntz, Gregory, Zierahn, 2016; Brynjolfsson, McAfee, 2011; Tyson, Maniam, 2016). W odniesieniu do zagadnienia bezpieczeństwa cyfrowego podkreślono konieczność wypracowania uzgodnionych na poziomie przywódców państw strategii tworzących warunki dla wszystkich interesariuszy – w tym zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw – do odpowiedniego zarządzania ryzykiem związanym z bezpieczeństwem cyfrowym w działalności gospodarczej i społecznej (OECD, 2017).

Należy także zwrócić uwagę, iż podniesienie problematyki cyfryzacji do rangi zagadnienia priorytetowego w G20 przypadło na okres zmniejszenia się aktywności USA w plurilateralnych instytucjach globalnego zarządzania (G7/G20) i zmiany kierunku amerykańskiej polityki zagranicznej wynikającej z objęcia władzy przez Donalda Trumpa. Rozszerzenie agendy G20 było realizowane pod hasłami „okiełznania cyfryzacji” (Chiny) i „budowy świata połączonego” (Niemcy). Państwa te skoncentrowały się na konstruowaniu przywództwa w Grupie jako relacji między liderem i naśladowcami poprzez wytyczenie celu i zachęcanie innych do jego realizacji w oparciu o wspólnie podzielane wartości, interesy i przekonania (Schirm, 2010). Przywódcom Chin i Niemiec (podobnie jak liderom Argentyny w 2018 r. i Japonii w 2019 r.) przyświecał też bardziej pragmatyczny cel związany z wewnętrznym (krajowym) zarządzaniem politycznym. W latach 2016–2017 zarówno Xi Jinping, jak również Angela Merkel, przygotowująca się do wyborów parlamentarnych, zdecydowali się wykorzystać prestiż związany z organizacją szczytu Grupy oraz rozszerzeniem i pogłębieniem agendy G20 w celu pozyskania zainteresowania ze strony krajowej opinii publicznej lub zwiększenia szans na dobry wynik wyborczy własnego ugrupowania. W obu przypadkach skupiono się na cyfryzacji, choć akcentowano inne jej aspekty.

Prezydencja chińska, bezpośrednio nawiązując do konkluzji przyjętych w 2015 r. w Antalyi, skupiła się na dalszym rozwijaniu gospodarki cyfrowej czemu służyło m.in.

⁵ Niniejszą obserwację potwierdzają wypowiedzi ekspertów *G20 Research Group* z lat 2018–2020.

1) powołanie do życia nowej platformy współpracy – Inicjatywy G20 na rzecz rozwoju gospodarczego i współpracy (ang. *the G20 Digital Economy Development and Cooperation Initiative*); 2) agregacji technologii cyfrowych (sztucznej inteligencji, big data, robotyzacji, blockchain i internetu rzeczy) wraz z rzeczywistością poszerzoną, nano- i biotechnologią jako elementami tzw. „nowej rewolucji przemysłowej”; 3) pogłębianiu problematyki z pogranicza cyfryzacji, finansów międzynarodowych i polityki rozwojowej poprzez skupienie się na cyfrowej inkluzji finansowej oraz przeciwdziałaniu zwiększaniu się nierówności społecznych (G20, 2016a; G20, 2016b).

Z kolei prezydencja niemiecka na szczycie przywódców G20 w Hamburgu skupiła się na promowaniu rozwiązań cyfrowych zwiększających partycypację gospodarczą kobiet poprzez ograniczenie luki cyfrowej rozpatrywanej w perspektywie płci kulturowej (tzw. *gender digital divide*). Zwiększanie kompetencji cyfrowych kobiet uznano za narzędzie zabezpieczające ich prawa, wśród których przywódcy Grupy podkreślili znaczenie prawa do prywatności i bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni, a także zapewnienie kobietom ochrony przed skutkami pogłębiających się różnic społecznych i ekonomicznych, na które są one znacznie bardziej narażone od mężczyzn. Filtrowi genderowemu nałożonemu na zagadnienia rozwoju społeczno-ekonomicznego towarzyszył filtr bezpieczeństwa, który zastosowano wobec gospodarki cyfrowej. W przyjętej na szczycie „mapie drogowej na rzecz cyfryzacji” zagadnienie bezpieczeństwa powiązано z problematyką ochrony własności intelektualnej, ochrony konsumenta, a także finansowania terroryzmu. Temu ostatniemu zamierzano przeciwdziałać poprzez zapewnienie ścisłej współpracy między ministerstwami finansów państw Grupy oraz największymi korporacjami zajmującymi się technologią finansową.

Co najważniejsze, cyfryzacja stała się podstawą zawartego w preambule deklaracji końcowej szczytu przywódców G20 w Hamburgu wizji „świata połączonego” (niem. *Eine vernetzte Welt*) uznanego za nowy, wykraczający poza działania antykryzysowe cel działania G20 jako głównego forum międzynarodowej współpracy ekonomicznej (G20, 2017). Należy przy tym dodać, że realizacja ambitnych zamierzeń nie została odniesiona wyłącznie do przywódców państw uczestniczących w G20, ale objęła także liczne organizacje międzynarodowe, wspólnoty epistemiczne i aktorów społecznych, wplecionych w sieciowy model zarządzania Grupy.

Zasadnicza zmiana podejścia do transformacji cyfrowej była związana z odejściem od utożsamiania cyfryzacji z handlem elektronicznym oraz gospodarką cyfrową. W latach 2016–2017 zaproponowano w G20 bardziej komplementarne rozumienie cyfryzacji. Wyrażało się ono przyjęcie społeczno-politycznego spojrzenia na przeobrażenia w cyberprzestrzeni, pozwalającego na powiązanie zagadnień ekonomicznych i finansowych z polityką rozwojową, bezpieczeństwem w przestrzeni cyfrowej oraz gwarancjami ochrony praw obywatelskich. Główną rolę w stopniowym rozszerzaniu agendy cyfryzacyjnej G20 odegrała OECD. Organizacja ta w 2017 roku przygotowała jedenaście rekomendacji będących podstawą programu Grupy, rozwijanego przez prezydencję argentyńską (2018) i japońską (2019). Obejmowały one: 1) opracowywanie i przyjmowanie krajowych strategii w celu zapewnienia szerokiego odstępu do usług cyfrowych; 2) zwiększenie inwestycji w infrastrukturę cyfrową; 3) przyjęcie ram finansowania i nowych modeli biznesowych poprawiających inkluzywność transformacji cyfrowej (zwłaszcza w odniesieniu do obrotu danymi); 4) wypracowywanie standardów współ-

pracy w zakresie internetu rzeczy i przemysłu 4.0; 5) zapewnienie konkurencyjności w sektorze ICT; 6) współpracę w zakresie strategii bezpieczeństwa cyfrowego, ochrony prywatności i oceny ryzyka w tym zakresie; 7) wypracowanie strategii w zakresie nabywania, wykorzystywania i doskonalenia technologii ICT, w tym zwłaszcza przez kobiety; 8) wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw odnośnie do uczestniczenia w gospodarce cyfrowej; 9) promowanie ochrony konsumenckiej; 10) przyjęcie ram prawnych w zakresie oceny skutków cyfryzacji na poziomie krajowym; 11) współpracę w zakresie wypracowania instrumentów pomiaru cyfryzacji w gospodarkach narodowych państw G20 (OECD, 2017, s. 144–149). Niniejsze rekomendacje zostały uzupełnione w opublikowanym rok później raporcie *Bridging the digital gender divide. Include, upskill, innovate* uznanego przez prezydentkę argentyńską w G20 za wytyczne wspomnianego już „genderowego filtra” nałożonego na zagadnienia rozwoju społeczno-ekonomicznego i cyfryzacji (OECD, 2018).

W wymiarze deliberacyjnym rozszerzenie agendy cyfryzacyjnej G20 doprowadziło do znaczącego zwiększenia liczby poszczególnych zobowiązań i zapisów z tego obszaru w dokumentach przyjmowanych na szczytach przywódców Grupy w porównaniu do stanu z lat 2008–2015. W latach 2016–2019 poświęcano im średnio ponad 10% miejsca w dokumentach końcowych. Co więcej, regułą na szczytach przywódców państw G20 stało się przyjmowanie dokumentów poświęconych wyłącznie zagadnieniu cyfryzacji. Wśród przykładów można wskazać Oświadczenie przywódców G20 z Osaki w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu internetu do terroryzmu i brutalnego ekstremizmu sprzyjającego terroryzmowi (G20, 2019a) oraz Deklarację z Osaki w sprawie gospodarki cyfrowej (G20, 2019b), przyjętą na marginesie szczytu G20 w Osace (2019). W ostatnim z wymienionych dokumentów przywódcy państw Grupy wyrazili wolę wypracowania międzynarodowych zasad handlu elektronicznego.

W latach 2016–2019 również w pozostałych wymiarach zarządzania G20 cyfryzację uznano za tematykę priorytetową. Odnośnie do wyznaczania kierunków działania liderzy G20 wciąż podkreślali potrzebę osiągnięcia konsensusu w zakresie e-handlu/gospodarki cyfrowej w celu zachowania stabilności finansowej. Jednakże zdecydowanie na pierwszym miejscu akcentowali konieczność rozszerzania zakresu korzyści wynikających z globalizacji. Wiązało się to z przesłaniem wizji „świata połączanego”. Do istotnych kwestii zaliczyli również zwiększenie inkluzywności rozwiązań cyfrowych, niwelowanie luki cyfrowej ze względu na płeć, zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni cyfrowej, a także ochronę praw obywatelskich i zasad demokracji. Nowością i odpowiedzią na bodźce zewnętrzne były odniesienia do zagadnień analizy i zarządzania ryzykiem, a także wsparcia dla szczególnie wrażliwych na szoki i kryzysy gospodarcze grup społecznych w państwach G20.

Odnośnie do trzeciego z wymiarów zarządzania G20 – podejmowania decyzji – Grupa wykazała się znacznie wyższą efektywnością niż w latach 2008–2015. Skoncentrowano się na gospodarce cyfrowej oraz szeroko rozumianej cyfryzacji powiązanej z wieloma zagadnieniami, w tym w szczególności rozwojem sektora ICT, regulacją finansową, polityką rozwojową, zatrudnieniem i rynkiem pracy, edukacją, zagadnieniami zrównoważonego rozwoju oraz bezpieczeństwem. Najwięcej zobowiązań przyjęto na szczycie G20 w Hamburgu (por. tab. 2).

Tabela 2

Zobowiązania w przedmiocie cyfryzacji przyjęte na szczytach przywódców państw G20 w latach 2016–2019

Szczyty przywódców G20	Tematyka	
	gospodarka cyfrowa	cyfryzacja (pozostałe zagadnienia)
Hangzhou (2016)	14	14
Hamburg (2017)	9	46
Buenos Aires (2018)	2	15
Osaka (2019)	1	9

Źródło: Dokumenty końcowe wraz załącznikami przyjmowane na szczytach przywódców G20. Opracowanie własne.

Odnośnie do ostatniego wymiaru *G20 Governance*, tj. do rozwijania globalnego zarządzania, Grupa wykazała się znaczną efektywnością, zapraszając nowych aktorów do współpracy przy kształtowaniu agendy cyfryzacji. Na postawienie takiego wniosku pozwala porównanie liczby odwołań do organizacji, grup roboczych i aktorów społecznych, stanowiących wobec G20 instytucje wewnętrzne oraz zewnętrzne, w porównaniu do stanu z okresu 2008–2015. W porównaniu z siedmioma nawiązaniami w przedmiocie cyfryzacji, które po raz pierwszy pojawiały się w dokumentach przyjętych na szczycie G20 w Cannes (2011), pięć lat później w Hangzhou było ich już ponad pięćdziesiąt. Ze względu na rozszerzającą się agendę cyfryzacji do grona organizacji partnerskich dołączyły m.in. Światowa Organizacja Handlu, Międzynarodowa Organizacja Pracy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy a także organizacje regionalne (w szczególności Unia Afrykańska i ASEAN) oraz regionalne i multilateralne banki rozwoju. W 2017 roku prezydencja niemiecka doprowadziła do utworzenia Grupy Zadaniowej do spraw Gospodarki Cyfrowej (ang. *the Digital Economy Task Force – DETF*) angażującej właściwych ministrów cyfryzacji państw G20 współpracujących w zakresie pięciu pól dziedzicznych inkluzji cyfrowej: technologii dla rolnictwa, umiejętności na rynku pracy, cyfrowej administracji, małych i średnich przedsiębiorstw oraz przemysłu 4.0 (UNCTAD, 2018). Najważniejszym osiągnięciem DETF było przygotowanie w 2018 r. tzw. „Deklaracji z Saltzy”, stanowiącej rozwinięcie i pogłębienie agendy cyfrowej zainicjowanej w latach 2016–2017 przez prezydencje chińską i niemiecką w G20 (G20, 2018). Po 2016 roku w prace nad tematyką cyfryzacji włączone są także grupy robocze G20 i grupy zaangażowane skupiające przedstawicieli biznesu (B20), społeczeństwa obywatelskiego (C20), związków zawodowych (L20), naukowców (S20), think tanki (T20), kobiety (W20) i młodzież (Y20).

Podsumowanie

Ilościowa i jakościowa analiza znaczenia problematyki cyfryzacji w agendzie Grupy Dwudziestu w latach 2008–2019 potwierdza obserwację, zgodnie z którą przedmiotowe zagadnienie, które w latach 2008–2015 towarzyszyło zagadnieniom gospodarczym i było traktowane marginalnie przez G20 – zyskało na znaczeniu podczas prezydencji

w Grupie sprawowanej przez Chiny (2016) i Niemcy (2017). Za sprawą „cyfryzacyjnego zwrotu” przedmiotowa problematyka stała się jednym z najważniejszych, obok regulacji finansowej i zrównoważonego rozwoju, obszarów deliberacji w Grupie Dwudziestu. Jednocześnie, cyfryzacja stała się podstawą wizji „świata połączonego” uznanego za nowy, wykraczający poza działania antykryzysowe cel działania G20 jako głównego forum międzynarodowej współpracy ekonomicznej. Tym samym Grupa zyskała jako forum innowacyjne, dokonujące stopniowej aktualizacji agendy oraz umocniła rozwijany od 2008 r. wizerunek globalnego komitetu sterującego w zakresie globalnego zarządzania gospodarczego, którego głównym celem jest inkluzywny wzrost gospodarczy, promocja stabilności finansowej i poszerzanie listy beneficjentów korzyści płynących z globalizacji.

Przeprowadzona analiza wykazała też, że wzrost znaczenia cyfryzacji w agendzie G20 był wynikiem oddziaływań wewnętrznych i zewnętrznych. Zasadnicze znaczenie w kontekście cyfryzacyjnego zwrotu G20 miało rozwijanie unikalnego modelu zarządzania G20 wyrażającego się poprzez deliberację, wyznaczanie kierunków działania, podejmowanie decyzji i rozwijanie globalnego zarządzania. Odnośnie do oddziaływań zewnętrznych należy zauważyć, że w latach 2016–2019 kolejne prezydencje wiązały zagadnienie cyfryzacji z obszarami priorytetowymi z perspektywy własnych interesów (Chiny – gospodarka cyfrowa, Niemcy – gender, luka cyfrowa, i szeroko rozumiana cyfryzacja, Argentyna – cyfryzacja i polityka zatrudnienia, Japonia – cyfryzacja i polityka rozwojowa). Jak można sądzić, preferencje państw sprawujących przewodnictwo w G20, które przekładają się na strukturyzację problematyki cyfryzacji w Grupie, akcentowanie znaczenia określonych obszarów deliberacji i przyjmowanie konkretnych zobowiązań, powinny stać się przedmiotem dalszych, pogłębionych badań.

Author Contributions

Conceptualization (Konceptualizacja): Marek Rewizorski

Data curation (Zestawienie danych): Marek Rewizorski

Formal analysis (Analiza formalna): Marek Rewizorski

Writing – original draft (Piśmiennictwo – oryginalny projekt): Marek Rewizorski

Writing – review & editing (Piśmiennictwo – sprawdzenie i edytowanie): Marek Rewizorski

Competing interests: The author have declared that no competing interests exist (**Sprzeczne interesy:** Autor oświadczył, że nie istnieją żadne sprzeczne interesy)

Bibliografia

- Arntz M., Gregory T., Zierahn U. (2016), *The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries: A Comparative Analysis*, “OECD Social, Employment and Migration Working Papers”, nr 189, OECD Publishing.
- Åslund A. (2009), *The Group of 20 must be stopped*, „Financial Times”, <https://www.ft.com/content/37deab4-dad0-11de-933d-00144feabdc0>, 10.05.2022.

- Baldwin R. (2016), *The Great Convergence. Information Technology and the New Globalization*, Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge.
- Bell D. (1980), *The social framework of the information society*, w: *The Microelectronics Revolution: The Complete Guide to the New Technology and Its Impact on Society*, red. T. Forester, Basil Blackwell, Oxford.
- Bell D. (1976), *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture In Social Forecasting*, Basic Book, New York.
- Bell D. (1999), *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting Reissue Edition*, Basic Book, New York.
- Bell D. (1989), *The third technological revolution and its possible socioeconomic consequences*, "Dis-sent", vol. 36, nr 2.
- Brynjolfsson E., McAfee A. (2011), *Race Against the Machine: How the Digital Revolution is Accelerating Innovation, Driving Productivity, and Irreversibly Transforming Employment and the Economy*, Digital Frontier Press, Lexington, Massachusetts.
- Dahlman C., Mealy S., Wermelinger M. (2016), *Harnessing the Digital Economy for Developing Countries*, "OECD Development Centre Working Papers", nr 334, OECD Publishing.
- Dobrowolski Z. (2005), *Koncepcja społeczeństwa informacyjnego Daniela Bella*, w: *Od informacji naukowej do technologii społeczeństwa informacyjnego*, red. B. Sosińska-Kalata, M. Przystek-Samokowa, A. Skrzypczak, Warszawa.
- Duff A. S. (1998), *Daniel Bell's theory of the information society*, "Journal of Information Science", vol. 24, issue 6.
- Floridi L. (2020), *The Fight for Digital Sovereignty: What It Is, and Why It Matters, Especially for the EU*, "Philosophy & Technology", vol. 33.
- G20 (2011), *G20 Cannes Action Plan for Growth and Jobs*, Cannes, 4.11.2011, <http://www.g20.utoronto.ca/2011/2011-cannes-action-111104-en.html>, 10.06.2022.
- G20 (2013a), *G20 Leaders declaration*, St. Petersburg, <http://www.g20.utoronto.ca/2013/2013-0906-declaration.html>, 10.06.2022.
- G20 (2013b), *Tax Annex to the Saint Petersburg G20 Leaders Declaration*, 5.09.2013, St Petersburg, ACTION 1 – Address the Tax Challenges of the Digital Economy, <http://www.g20.utoronto.ca/2013/2013-0905-tax.html>, 10.06.2022.
- G20 (2015), *G20 Leaders' Communiqué Antalya Summit*, 15–16.11.2015, <http://www.g20.utoronto.ca/2015/151116-communiqu.html>, 10.06.2022.
- G20 (2016a), *G20 Digital Economy Development and Cooperation Initiative*, Hangzhou Summit, Hangzhou, 5.09.2016, <http://www.g20.utoronto.ca/2016/160905-digital.html>, 21.06.2022.
- G20 (2016b), *G20 Blueprint on Innovative Growth, 2016 Hangzhou Summit, Hangzhou*, 5.09.2016, <http://www.g20.utoronto.ca/2016/160905-blueprint.html>, 21.06.2022.
- G20 (2017), *G20 Leaders' Declaration: Shaping an Interconnected World*, 8.07.2017, <http://www.g20.utoronto.ca/2017/2017-G20-leaders-declaration.html>, 26.06.2022.
- G20 (2018), *G20 Digital Economy Ministerial Declaration*, Salta, Argentina, 24.08.2018, <https://g20digitalrepo.org/G20%20DETF%20Ministerial%20Declaration%20Salta.pdf>, 2.07.2022.
- G20 (2019a), *G20 Osaka Leaders' Statement on Preventing Exploitation of the Internet for Terrorism and Violent Extremism Conducive to Terrorism (VECT)*, Osaka, Japan, 29.06.2019.
- G20 (2019b), *Osaka Declaration on Digital Economy*, Osaka, Japan, 29.06.2019.
- G20 Research Group (2022), <http://www.g20.utoronto.ca/summits/index.html>, 10.06.2022.
- Gilman M. (2018), *Divergent Performance and Shifting Alliances in a Deglobalizing World*, "International Organisations Research Journal", vol. 13, nr 2.
- Kirton J. J. (2013), *G20 Governance for a Globalized World*, Ashgate, Farnham.

- Kirton J. J., Kokotsis E. (2015), *The Global Governance of Climate Change*, Ashgate, Farnham.
- Manyika J., Lund S., Bughin J., Woetzel J., Stamenov K., Dhingra D. (2016), *Digital Globalization: The New Era of Global Flows*, McKinsey Global Institute, London.
- Martin P. (2013), *The G20: From Global Crisis Responder to Steering Committee*, w: *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, red. A. F. Cooper, J. Heine, R. Thakur, Oxford.
- Motala M. (2020), *G20 Performance on International Taxation. G20 Japan: The 2019 Osaka Summit*, “G20 Insights”, https://www.g20-insights.org/policy_briefs/g20-performance-japan-international-taxation/, 10.05.2022.
- Nye Jr. J. S. (2020), *China and America Are Failing the Pandemic Test*, Project Syndicate, 2 IV 2020, <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-america-failing-pandemic-test-by-joseph-s-nye-2020-04>, 10.05.2022.
- OECD (1980), *Recommendation of the Council Concerning Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data*, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0188>, 10.06.2022.
- OECD (1985), *Declaration on Transborder Data Flows*, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0216>, 10.06.2022.
- OECD (2007), *Recommendation of the Council on Cross-Border Co-Operation in the Enforcement of Laws Protecting Privacy*, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0352>, 10.06.2022.
- OECD (2013), *Recommendation of the Council Concerning Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data*, <https://www.oecd.org/sti/ieconomy/2013-oecd-privacy-guidelines.pdf>, 10.06.2022.
- OECD (2017), *Key issues for digital transformation in the G20, Report prepared for a joint G20 German Presidency/OECD conference*, Berlin, Germany, 12 January 2017.
- OECD (2018), *Bridging the digital gender divide. Include, upskill, innovate*, Paris.
- OECD (2019a), *Recommendation of the Council on Artificial Intelligence*, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECDLEGAL-0449>, 10.06.2022.
- OECD (2019b), *Recommendation of the Council on Health Data Governance*, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECDLEGAL-0433>, 10.06.2022.
- OECD (2020), *Tax Challenges Arising from Digitalisation – Economic Impact Assessment*, <https://www.oecd.org/tax/beps/tax-challenges-arising-from-digitalisation-economic-impact-assessment-0e3cc2d4-en.htm>, 10.06.2022.
- Pisani-Ferry J (2019), *Collective Action in a Fragmented World*, “Policy Brief” 2019, issue 5, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0188>, 10.05.2022.
- Rewizorski M. (2016), *A partnership of convenience. The OECD and the G20 as control rooms for global policy*, “Yearbook of the Institute of East-Central Europe”, vol. 14, no. 4.
- Schirm S. (2010), *Leaders in Need of Followers: Emerging Powers in Global Governance*, “European Journal of International Relations”, vol.16, issue 2.
- Schwab K. (2016), *The Fourth Industrial Revolution*, World Economic Forum, Geneva.
- Śledziewska K., Włoch R. (2020), *Gospodarka Cyfrowa. Jak nowe technologie zmieniają świat*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Tyson A., Maniam S. (2016), *Behind Trump's Victory: Divisions by Race, Gender, Education*, Pew Research Centre, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/11/09/behind-trumps-victory-divisions-by-race-gender-education/>, 26.06.2022.
- UNCTAD (2018), *G20 deepens support for digital inclusion*, <https://unctad.org/es/node/1904>, 2.07.2022.
- Waters M. (1996), *Daniel Bell*, Routledge, London.

From Washington to Osaka. Digitalization in the G20 Agenda

Summary

This article's main purpose is to empirically analyze the importance of digitalization in the agenda of the Group of Twenty (G20). The starting point is observation based on quantitative and qualitative analysis of documents and interviews with experts, according to which this issue – initially bound to the economic domain and treated marginally by the G20 – gained importance during the presidency of the Group held by China (2016) and Germany (2017). By breaking off from tutelage of economics between 2016 and 2019, digitalization became a priority in the interstate deliberation space and basis for the vision of “interconnected world” promoted by the G20, based on adopting a broad approach to transformations in cyberspace and allowing for linking of economic and financial issues with development policy, security, and protection of civil rights.

Key words: global governance, G20, digitalization, deliberation, digital economy

